

Bild 1:**Bild 2:**

Att säkerställa processen handlar om att säkerställa alla moment: Basala hygienrutiner, hantering och förvaring av material från förråd till patient samt förutsättningar i patientens närmiljö.

Bild 3:

Föreskriften kom redan 2007 och uppdaterades hösten 2015.

Föreskriften är en bindande regel som ska tillämpas av alla som arbetar inom vård och omsorg, även de som är under utbildning, vid det direkta kroppsnära arbetet med en person och vid kontakt med kroppsvätskor, kläder eller sängkläder.

Detta gäller oberoende av vårdgivare, vårdform eller om det finns en känd smitta eller inte.

Syftet med Socialstyrelsens föreskrift, Basal hygien i vård och omsorg, är att förhindra att bakterier och virus flyttas från en individ till en annan via personalens händer och kläder.

Bild 4:

Föreskriften omfattar handhygien och användning av arbetskläder, skyddshandskar och skyddskläder

– Det vill säga åtgärder som alltid ska tillämpas i den direkta vården och omsorgen för att förebygga infektioner och smittspridning.

Bild 5:

Region Skånes regler om basal hygien och arbetskläder baseras på föreskriften SOSFS 2015:10 där vissa delar är förtydligade. (Ytterligare information om Region Skånes regelverk kommer på bild 16).

Broschyren är kostnadsfri och kan beställas från Marknadsplatsen.

Bild 6:

Arbetskläder får endast bäras i arbetet, om arbetet bedrivs på flera platser får de även bäras vid färd mellan dessa. Arbetskläderna består av kortärmad överdel och byxa eller kortärmad klänning.

Arbetskläderna ska ha ärmar som slutar ovanför armbågen, detta för att man ska kunna utföra en korrekt handdesinfektion.

Det går bra att ha kortärmad t-shirt eller linne under arbetskläderna.

Byte av arbetskläder ska ske dagligen, om de blir förorenade ska de kunna bytas så snart det är möjligt.

För att arbetskläderna ska bli fria från smittämnen måste de tvättas i 60 grader.

Vårdgivare och de som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvarar för att hela processen för hantering av arbetskläder – ren som smutsig tvätt, transport och förvaring – görs på ett sätt så att de inte riskerar att sprida smitta.

Bild 7:

Mikroorganismer kan spridas mellan patient och personal via arbetskläderna.

Det är därför viktigt att skydda sina arbetskläder med ett skyddsförkläde i situationer då arbetskläderna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätskor till exempel vid tömning av KAD – påse, vid kontakt med biologiskt material tex hudflagor vid bäddning och hantering av tvätt eller vid moment då arbetskläderna riskerar att bli våta tex i samband med dusch.

Om skyddsförkläde används vid vård eller omsorg ska de bytas mellan varje patient.

Plastförkläden är för engångsbruk. Skyddsrockar av tyg är patientbundna och ska bytas om de blir nedsmutsade, men minst en gång/dygn.

Bild 8:

Händer och underarmar ska hållas fria från armbandsur, smycken, bandage, förband (plåster), stödskenor eller motsvarande. Detta är för att man ska kunna utföra en korrekt handdesinfektion.

Naglarna ska vara kortklippta och fria från konstgjort material. Det innebär att man inte får ha påbyggnadsnaglar eller nagellack, vare sig ofärgat eller färgat.

Bild 9:

Den vanligaste smittvägen inom vård och omsorg är att man flyttar *mikroorganismer* (bakterier och virus) med händerna.

Händerna är ett viktigt arbetsredskap i vård och omsorgsarbete och därför är det viktigt att förstå att man kan bidra till att mikroorganismer sprids om man inte följer hygienrutinerna.

Under en nagel ryms lika många mikroorganismer som det finns invånare i Sverige.

Under en ring ryms lika många mikroorganismer som det finns invånare i Europa.

I ett infekterat nagelband ryms lika många mikroorganismer som det finns invånare på jorden.

Bild 10:

På den här odlingsplattan syns det tydligt hur mycket bakterier det växer under ringar. Handdesinfektionsmedel når inte huden om du bär ringar eller andra smycken på händer och underarmar.

Bild 11:

Handdesinfektionsmedel har inte någon effekt på konstgjort material som används till påbyggnads naglar. Bakterierna som finns på och under nageln avdödas inte av handdesinfektionsmedlet. Detta syns tydligt på odlingsplattan.

Bild 12:

Att använda ett alkoholbaserat handdesinfektionsmedel på ett korrekt sätt är det absolut viktigaste och enklaste sättet att bryta smittspridningsvägen via händerna.

I följande situationer ska handdesinfektion ske:

– Omedelbart före och efter ett vård- och omsorgsmoment.

– Omedelbart före rent och efter smutsigt arbete. Det är viktigt att ha ny desinfekterade händer då man ska hantera rent material till exempel förbandsmaterial och ren tvätt.

– Omedelbart före och efter användning av handskar.

Det är viktigt att händerna är torra innan de desinfekteras.

Alla handdesinfektionsflaskor är engångs och får inte fyllas på.

Bild 13:

Ta rikligt med handsprit.

Gnid in spriten noggrant mellan fingrarna.

Gnid in spriten noggrant på fingertoppar och naglar.

Desinfektera tummarna med roterande rörelser.

Avsluta med handleder och underarmar.

Det är viktigt att arbeta in handdesinfektionsmedlet tills händerna är torra, då har desinfektionsmedlet nått sin fulla effekt.

Bild 14:

Det finns situationer då det inte är tillräckligt med handdesinfektion.

Om händerna känns eller är synligt smutsiga eller om man vårdar en patient som kräks eller har diarré behöver man tvätta händerna. Detta behövs för att de bakterier och virus som kan vara orsak till kräkningar och diarré först behöver tvättas bort med tvål och vatten innan man desinfekterar händerna. Det är viktigt att man efter handtvätt torkar händerna helt torra på pappershandduk innan man desinfekterar dem, annars späds handdesinfektionsmedlet ut och full effekt uteblir.

Alla tvålförpackningar är engångs och får inte fyllas på.

Bild 15:

Händerna ska desinfekteras omedelbart före och efter ett vård- och omsorgsmoment. Det gäller även när handskar används.

De ska bytas mellan varje vård- eller omsorgsmoment annars riskerar man att sprida bakterier och virus med handskarna.

Handskar får aldrig desinfekteras, eftersom materialet då påverkas.

Handskarna ska vara för engångsbruk.

För att undvika hudproblem är det viktigt att händerna är torra innan man tar på handskarna och att man inte bär handskar längre än nödvändigt.

Överdriven användning av handskar kan irritera huden på händerna. Använd därför handskar endast vid risk för kontakt med kroppsvätskor

Bild 16:

Region Skåne regelverk som är ett förtydligande av Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2015:10 och gäller för anställda och avtalsbundna till Region Skåne.

Bild 17:

Vårdhandboken förtydligar rutiner kring basala hygienrutiner och arbetet i patientnära vård.

Bild 18:

Tillfälle för diskussion i arbetsgruppen.

Bild 19:

Medicinteknisk utrustning och material som är märkt med överstruken 2:a är engångs och ska endast användas en gång till en vårdtagare/patient.

Ska inte återanvändas.

Bild 20:

Vid transport av material från förråd till patient ska produkter hanteras och skyddas så att renhetsgraden behålls hela vägen fram till användning hos patienten.

- Desinfektera händerna innan hantering av materialet.
- Använd ren plastpåse, plastlåda med lock eller väska som transportförpackning.
- Rengöringsfrekvens på plastlådor och väskor är 1 gång per vecka enligt Vårdhandboken.
- Så långt som möjligt förvaras produkter i sin avdelningsförpackning.

Närförråd är till exempel väskor, plastlådor, vagnar eller skåp, där en mindre mängd sterila eller höggradigt rena produkter tas från enhetens huvudförråd/basförråd, för att underlätta det dagliga arbetet.

- Desinfektera händerna innan hantering av materialet.
- Material i närförrådet ska inte överstiga en veckas behov.

Rengöringsfrekvensen är en gång/vecka där följande förvaras enligt vårdhandboken:

- Fabriksrent engångsmaterial
- Höggradigt rent flergångsmaterial
- Sterilt produktförpackat material

Engångsprodukter som varit hos patient ska inte användas till annan patient eller återföras till förråd.

Utrustning som lånas ut till patienter för användning i hemmet levereras vanligen i väskor. Sådana väskor bör vara avsedda för engångsbruk. Alternativt att de är tillverkade i ett material som tål att desinfekteras mellan patienterna. Porösa material till medicinteknisk utrustning såsom textilier, frigolit och skumplast skall undvikas, då dessa inte kan rengöras och desinfekteras på ett enkelt sätt i vården.

Bild 21:

Sterilt material och material med specificerad renhetsgrad ska förvaras i avdelningsförpackning, torrt, dammfritt och skyddat från solljus i till exempel skåp eller en plastlåda med lock för att säkerställa renhetsgraden.

- Desinfektera händerna innan hantering av materialet.
- Sträva efter att ha små lager, kassera öppnade engångsprodukter.
- Förvara inte lådan på golvet.

Använd ett ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) vid rengöring av skåp, hyllor och plastlådor:

- Rengör en gång/vecka där produktförpackat material förvaras.
- Rengör en gång/månad där avdelningsförpackat material förvaras.

Bild 22:

Flergångsprodukter ska rengöras/desinfekteras innan de återförs till förråd eller användas till annan patient. Material som inte kan rengöras direkt, fraktas separat för att rengöras och desinfekteras på enheten.

Engångsprodukter som varit hos patient ska inte användas till annan patient eller återföras till förråd.

Utrustning som lånas ut till patienter för användning i hemmet levereras vanligen i väskor. Sådana väskor bör vara avsedda för engångsbruk. Alternativt att de är tillverkade i ett material som tål att desinfekteras mellan patienterna. Porösa material till medicinteknisk utrustning såsom textilier, frigolit och skumplast skall undvikas, då dessa inte kan rengöras och desinfekteras på ett enkelt sätt i vården.

Bild 23:

Enheten ska identifiera vilka flergångsmaterial som används patientnära i verksamheten och säkerställa rengöringen och desinfektionen av dessa.

Flergångsmaterial och utrustning ska rengöras samt desinfekteras mellan varje användning och/eller mellan varje patient.

Material som inte omgående kan rengöras på ett korrekt sätt, fraktas separat för att rengöras och desinfekteras på enheten.

Ytdesinfektion Material som **inte tål** värmedesinfektion ska rengöras och desinfekteras alternativt bearbetas med ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) mellan varje patient. Exempel är blodtrycksmanschett, stetoskop, lyft, sittvåg m.m. Använd rengörings- och desinfektionsmedel som är upphandlade. De desinfektionsmedel som rekommenderas är alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller annan produkt som har både rengörande och desinfekterande effekt.

Diskdesinfektor Diskdesinfektorn sköljer, diskar och desinfekterar och är till för instrument såsom t.ex. saxar och peanger. I de fall rörformade/ihåliga instrument som t.ex. inhalationsutrustning ska desinfekteras måste det finnas en anpassad insats för genomspolning. Diskdesinfektorn saknar utslagsfunktion och är inte avsedd för att hålla ut vätskor i.

Spoldesinfektor Spoldesinfektion är till för föremål med hela ytor såsom bäcken, urinflaskor, tvättfat, sugflaskor och städhinkar. Spoldesinfektorn tömmer, sköljer och desinfekterar. Den har ett öppet avlopp som gör att man kan tömma bäcken med avföring, urin och toalettpapper samt innehåll från sugflaska och liknande.

För att behålla godsets renhetsgrad ska händerna vara nydesinfekterade när gods tas ut ur spol- och diskdesinfektorer. Vid behov av avlastningsyta, ska denna desinfekteras. Handdukar eller underlägg ska inte användas.

Om inte möjlighet för diskdesinfektor eller spoldesinfektor finns, rekommenderas engångsmaterial.

Bild 24:

Tillfälle för diskussion i arbetsgruppen.

Bild 25:

Det är viktigt att arbeta aseptiskt det vill säga "bevara det rena rent". Som till exempel duka upp omläggingsmaterial på nydesinfekterad yta. Ett tips kan vara att använda bricka, lådlock från plastlåda eller rullvagn.

Bild 26:

Tillfälle för diskussion i arbetsgruppen.

Bild 27: Dokument och riktlinjer hittas på Vårdhygiens hemsida. <https://vardgivare.skane.se/vardriktlinjer/vardhygien/>

2019-08-26